

ZİHİN ve HAREKET ENGELLİ ÇOCUKLARIN ÖZEL EĞİTİM ve REHABİLİTASYON PROGRAMLARINA DEVAM ETMEME NEDENLERİNİN İNCELENMESİ

Uzm. Dr. Emine AHMETOĞLU¹

Sos. Çal. Harun CANARSLAN²

Yrd. Doç. Dr. Ülfet VATANSEVER³

Prof. Dr. Kemal KUTLU⁴

ÖZET

Araştırma: zihin ve hareket özürlü çocuklar için eğitim, araştırma ve uygulama merkezinde özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına devam etmeyen çocukların devamsızlık nedenlerinin saptanması, ailelere gereksinimleri doğrultusunda sağlanan uygun yardım ve bilgilendirme sonucunda tekrar eğitim ve rehabilitasyon programlarına devam edip etmediklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. 2000-2002 yılları arasında özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına devam etmediği belirlenen 240 engelli çocuktan yanıt alınabilen 192'si (%80); cinsiyetlerine, geldikleri bölgelere, devamsızlık nedenlerine, ailenin engelli çocuğunu eğitime tekrar getirmek isteyip istemediğine ve engelli çocuğun eğitime tekrar başlayıp başlamama durumuna göre incelenmiştir. Bu çocukların çoğunluğunun: erkek olduğu (%60.4) ve Edirne'ye bağlı ilçeler ve köyler (%43.7) ile yakın illere bağlı ilçeler ve köylerde (%24.0) ikamet ettiği belirlenmiştir. Çocukların devamsızlık nedenleri incelendiğinde: maddi problemlerin %29.8, ulaşım güçlüğü'nün %24.0 ve engelli çocuğun fiziksel ve psiko-sosyal durumuna bağlı taşınma güçlüğü'nün %10.6 ile devamsızlık nedenlerinin başında geldiği saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen çocukların ailelerinin %14.6'sının engelli çocuğunu tekrar özel eğitime getirmek istediği, %46.9'unun getirmek istemediği, %35.9'unun getirmesinin imkansız olduğu ancak

¹ Yardımcı Doçent Doktor, Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı, Edirne, (suat100@hotmail.com, tel: 0284 2120808/113)

² Sosyal Çalışmacı, Trakya Üniversitesi, Zihin ve Hareket Özürlü Çocuklar İçin Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi, Edirne

³ Yardımcı Doçent Doktor, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD, Edirne

⁴ Profesör Doktor, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Patoloji ABD, Edirne

yardım sağlanırsa getirmek istediği ve %2.6'sının merkezin yatılı olması halinde getireceği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların ancak %35.4'ünün eğitim programlarına tekrar devam ettiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel engel, engelli ocuk, devamsızlık, özel eğitim

EVALUATION OF THE REASONS OF ABSENTEEISM IN MENTALLY AND PHYSICALLY HANDICAPPED CHILDREN IN SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION PROGRAMS

SUMMARY

The aim of this study was to identify the reasons of absenteeism in children who were not attending the special education and rehabilitation programs of the training and research center for mentally and physically handicapped children, and to determine whether the education and rehabilitation programs were attended subsequent to assistance and consultancy services provided to the families in line with their requirements. 192 responders out of 240 families with handicapped children, which were identified as not attending the special education and rehabilitation programs between years 2000 and 2002, have been examined in terms of gender, origin, causes of absence of the handicapped children, willingness of the families to send their handicapped children to education again and whether the handicapped children started attending the programs. It was found out that the children who did not attend the center were mainly boys (60.4 %) and came from districts and villages in the vicinity of Edirne (43.7%) and the districts and villages of nearby provinces (24.0 %). Evaluation of the causes of the absence of children revealed that the main reasons were financial problems (29.8 %), transportation difficulties (24.0 %) and mobility problems stemming from physical and psycho-social situations of the handicapped children (10.6 %). It was observed that the families of 14.6 % of the children involved in the study wanted to bring their handicapped children to special education while 46.9 % did not; 14.0 % wanted to bring their children but believed that it was impossible; 21.9 % wanted to bring their children if assistance was provided, and 2.6 % wanted to bring their children if the center had boarding facilities. It was seen that 35.4 % of the cases returned to their education programs as a result of the financial assistance and consultancy services provided to the families.

Key Words: Mental retardation, retarded children, absenteeism, special education

Giriş

Özel eğitim gerektiren birey, çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireye denilmektedir. Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ise "Özel Eğitim" olarak adlandırılmaktadır (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999a).

Anayasamız, devletin bireysel farklılıklara uygun şekilde eğitim sağlamakla yükümlü olduğunu açıkça belirtmiştir. Anayasamızın 42. maddesi; "Devletin, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alması gerektiğini" ifade eder. Ülkemizin de imzaladığı Çocuk Hakları Sözleşmesinin 23.Maddesinde, engelli çocukların saygınlık içerisinde eksiksiz bir yaşantı sürdürmek için özel bakım, eğitim ve kurs görme, mümkün olan en üst düzeyde özgüvene ve sosyal bütünleşmeye kavuşma hakkına sahip oldukları vurgulanmaktadır (Ergin, 2003).

Ülkemizdeki özel eğitim hizmetleri, engel gruplarına göre oluşturulmuş özel eğitim okullarında yürütülmektedir. Ayrıca, özel eğitim gerektiren öğrencilerin normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitim görmelerine de önem verilmektedir (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999a).

Devlet İstatistik Enstitüsü ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın işbirliği ile yapılan "Özürlüler Araştırması" sonucunda engellilik sıklığının oldukça yüksek olduğu (%12.29) görülmektedir. Ayrıca araştırmada 6-14 yaş grubundaki engelli nüfusun yaklaşık 600.000 olduğu belirtilmektedir (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2002). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 2002 istatistiklerine göre özel eğitim okullarında eğitim gören 6-14 yaş öğrenci sayısının 17.500 olduğu görülmekte ve 2003-2004 yılı kaynaştırma eğitimi gören öğrenci grubunun yaklaşık üçte birinin ilköğretim çağında olduğu tahmininden yola çıkılarak en fazla 10.000 olduğu düşünülmektedir. Bu tespitlerden yola çıkılarak 6-14 yaş grubundaki engelli nüfusun %5'inin bile okula devam edemediği görülmektedir (Coşkun, 2005; Özürlüler İdaresi Başkanlığı).

Engelli bireyin toplumsal yaşamın tüm alanlarından diğer bireylerle eşit koşullarda yararlanabilmesi, eğitilip üretim sürecine katılımının sağlanması, sürekli gelir sahibi olabilmesi ve ailesine bağımlılık oranının azaltılabilmesinin ön koşulu eğitim olanaklarına ulaşılabilir olmasıdır. Mevcut potansiyellerini en iyi şekilde kullanarak yaşamın gereği rollerini bağımsız ve yeterli bir şekilde sürdürebilmeleri için engelli bireylerin özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden düzenli olarak yararlanmaları sağlanmalıdır.

Engelli bireylerin ve ailelerinin eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerine düzenli katılımı, hem çocuğun gelişimi hem de ailenin eğitimi ve güçlenmesi yönünden

yararlı olmaktadır. Özel eğitim programlarına rutin devam ile engelli bireylerin beceri kazanma hızları artmakta, anne babalar çocuklarına yeni beceriler kazandırdıkları, davranışlarını kontrol edebildikleri zaman kendilerini duygusal olarak daha iyi hissetmekte, benzer problemleri olan ailelerle işbirliğini arttırarak birbirlerine yardımcı olabilmekte ve destek grupları oluşturmaktadırlar (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2000).

Ailelere engelli çocuğunun özel eğitim alması gerekliliğini ve önemini hissettirmek, kurum-aile ilişkilerini arttırmak, merkez programlarına rutin devamlılığın önemini ailenin fark etmesini sağlamak, Trakya Üniversitesi Zihin ve Hareket Özürlü Çocuklar İçin Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin temel amaçları arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada zihin ve hareket özürlü çocuklar için eğitim, araştırma ve uygulama merkezinde özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına devam etmeyen çocukların devamsızlık nedenlerinin belirlenmesi, ailelere sağlanan yardım ve danışmanlık hizmetleri sonucunda tekrar eğitim ve rehabilitasyon programlarına devam edip etmediklerinin tespiti amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama türünde bir araştırma olup, mevcut durumu saptamaya yönelik olarak yapılmıştır.

Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini 2000-2002 yılları arasında Edirne İli Trakya Üniversitesi Zihin ve Hareket Özürlü Çocuklar İçin Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne kaydı yapıp özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına alınan engelli çocukların aileleri oluşturmaktadır.

2000-2002 yılları arasında Edirne İli Trakya Üniversitesi Zihin ve Hareket Özürlü Çocuklar İçin Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne kaydı yapıp özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına alındıktan sonra son üç ay içerisinde ayda en az bir kez devam etmediği belirlenen çocukların ailelerinin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır. Böylece örneklem grubu 240 engelli çocuğun ailesi olarak belirlenmiştir. Ancak gönderilen formlara 192 engelli çocuğun ailesinden yanıt alınabilmiştir. Bu nedenle araştırmanın örneklemini 192 engelli çocuğa sahip aile oluşturmuştur.

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2000-2002 yıllarıyla ve yapılan aile görüşmeleri tek görüşme ile sınırlıdır.

Veri Toplama Aracı

Merkeze kaydı yapıldıktan sonra devam etmediği belirlenen engelli çocuklara ve ailelerine ilişkin bazı genel bilgiler merkez kayıtlarından alınmıştır. Ayrıca özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına devam etmeyen engelli çocukların devamsızlık nedenlerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan “Devamsızlık Formu” kullanılmıştır. Devamsızlık formu, ailelerin merkez programlarına devamsızlık nedenleri ve devamlılık isteklerinin belirlenmesi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Devamsızlık nedenleri bölümünde ailelere nedenler on üç madde halinde ve diğer nedenler maddesi açık uçlu olarak sunulmuştur. Ailelerden durumlarına en uygun nedeni işaretlemeleri istenmiş ve birden fazla neden belirtmelerine izin verilmiştir. Ailelerin devamlılık isteklerinin belirlenmesi bölümünde ise üç madde ve diğer nedenler maddesi açık uçlu olarak sunulmuş, kendilerine en uygun durumu işaretlemeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda örneklem grubundaki çocukların merkeze devamlılık durumları yine merkez kayıtlarından alınarak değerlendirilmiştir.

İşlem

2000-2002 yılları arasında merkeze kaydı yapıldıktan sonra devam etmediği belirlenen engelli çocukların ailelerine devamsızlık nedenlerinin saptanması amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan “Devamsızlık Formu” posta yolu ile gönderilmiştir. Ailelere gönderilen 240 formun %80’i geriye dönmüştür. Araştırmacılara geri dönen 192 form, engelli çocukların cinsiyetlerine, geldikleri bölgelere, devamsızlık nedenlerine, ailenin engelli çocuğunu eğitime tekrar getirmek isteyip istemediğine göre incelenmiştir.

Devamsızlık formunda ailelerin birden fazla devamsızlık nedeni belirtmelerine izin verilmiştir. Tekrar eğitim programlarına devam etmek istediğini ancak belirttiği nedenlerden dolayı bunun imkansız olduğunu ve yardım edilmesi durumunda devam edebileceğini belirten 69 aile Merkeze davet edilerek, aile görüşme odasında yüz yüze görüşülmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda; maddi yardım isteyen ailelerin dernekler ve klüpler, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, yerel yönetimler ve özel şahıslar aracılığıyla maddi yardım alması sağlanmıştır. Diğerlerine ise engelli çocuklarının neden özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanması gerektiği, bu programlara devamlılığın önemi konularında bilgiler verilmiştir. Ailelere gereksinimleri doğrultusunda yapılan maddi yardım ve bilgilendirme sonucunda eğitim ve rehabilitasyon programlarına devamlılığı tekrar değerlendirilmiştir.

Elde edilen veriler yüzde olarak ifade edilmiştir.

BULGULAR

2000-2002 yılları arasında merkeze kaydı yapıldıktan sonra devam etmediği belirlenen engelli çocukların ailelerine gönderilen 240 formun %80'i geriye dönmüştür. Geriye dönmeyen formların % 12.5' inin adres değişikliği nedeniyle aileye ulaşmadığı saptanmış, %8.5'ine ise neden yanıt verilmediği belirlenememiştir. Araştırmacılara geri dönen 192 form, engelli çocukların cinsiyetlerine, geldikleri bölgelere, devamsızlık nedenlerine, ailenin engelli çocuğunu eğitime tekrar getirmek isteyip istemediğine göre geriye dönük olarak incelenmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya dahil edilen engelli çocukların demografik verileri

Demografik Bilgiler	n	%
Cinsiyet		
Kız	76	39.6
Erkek	116	60.4
Geldikleri bölgeler		
Edirne il merkezi	38	19.8
Edirne'ye bağlı ilçeler ve köyler	84	43.7
Yakın il merkezleri	24	12.5
Yakın illere bağlı ilçeler ve köyler	46	24.0
Toplam	192	100.0

Tablo 2: Araştırmaya dahil edilen engelli çocukların ailelerinin devamsızlık nedenlerine göre dağılımı

Devamsızlık Nedenleri	n	%
Maddi problemler	118	29.8
Ulaşım güçlüğü	95	24.0
Çocuğun taşınma güçlüğü	42	10.6
Çocuğun sağlık sorunları	34	8.5
Ailedeki diğer bireylerin sağlık sorunları	27	6.8
Evdeki kardeşlerin bakımı	20	5.0
Diğer aile fertlerinin izin vermemesi	18	4.5
Çocuğun başka bir kuruma devam etmesi	17	4.3
Velinin iş yerinden izin alamaması	7	1.8
Artık çocuğun özel eğitime ihtiyacı olmadığını düşünme	5	1.3
Aile özel eğitimin gerekliliğine inanmıyor	5	1.3
Başka doktorların önermemesi	3	0.8
Çocuğun vefatı	3	0.8
Yapılan çalışmaları yeterli bulmama	2	0.5

Tablo 3: Araştırmaya dahil edilen engelli çocukların ailelerinin devamlılık isteklerine göre dağılımı

Ailenin Eğitime Tekrar Getirmek İsteyip İstememesi	n	%
Getirmek istemiyorum	90	46.9
Tekrar eğitime getirmek istiyorum	28	14.6
Getirmem imkansız, yardım sağlanırsa getirmek istiyorum	69	35.9
Merkezin yatılı olması halinde getiririm	5	2.6
Toplam	192	100.0

Daha sonra belirttiği nedenlerden dolayı devamlılığının imkansız olduğunu ve yardımcı olunursa getirmek istediğini belirten 69 aile (%35.9) ile yüz yüze görüşülmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda; maddi yardım isteyen 42 (%60.9) ailenin dernekler ve klüpler, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, yerel yönetimler ve özel şahıslar aracılığıyla maddi yardım alması sağlanmıştır. Diğer 27 (%39.1) aileye ise engelli çocuklarının neden özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanması gerektiği, bu programlara devamlılığın önemi konularında bilgiler verilmiştir. Araştırma sonucunda maddi yardım yapılan 42 ailenin %66.6'sının ve bilgi verilen 27 ailenin %44.4'ünün, toplam 69 ailenin %58.0' inin tekrar merkez programlarına devam ettiği belirlenmiştir.

Tablo 4: Araştırmaya dahil edilen engelli çocukların ailelerinin araştırma sonunda merkeze devamlılık durumlarına göre dağılımı

Devamlılık Durumları	Devam etti		Devam Etmedi	
	n	%	n	%
Getirmek istemediğini belirtenler (n= 90)	0	0.0	90	100.0
Tekrar eğitime getirmek istediğini belirtenler(n=28)	28	100.0	0	0.0
Getirmesinin imkansız olduğunu, yardım sağlanırsa getirmek istediğini belirtenler (n=69)	40	58.0	29	42.0
Merkezin yatılı olması halinde getirmek istediğini belirtenler (n=5)	0	0.0	5	100.0

Araştırma sonucunda devamsızlık formlarına yanıt alınan 192 engelli çocuktan %35.4'ünün merkez programlarına tekrar devam ettiği, %64.6'sının devam etmediği belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Trakya Üniversitesi Zihin ve Hareket zrl ocuklar İçin Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne 2000-2002 yılları arasında başvuran 355 engelli çocuktan 115'inin (%32.4) merkez programlarına devam ettiği, 240'ının (%67.6) devam etmediği ve başvuran 355 vakanın %60'ının kız, %40'ının erkek olduğu belirlenmiştir (Ahmetoğlu, Canarslan, Vatansever ve Kutlu, 2005). 2000-2002 yılları arasında devam etmediği belirlenen çocukların devamsızlık nedenlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada ise merkeze devam etmeyen çocukların çoğunluğunun erkek olduğu saptanmıştır. Bunun nedeni kültürümüzde erkek çocuğa verilen değer olabilir. Ailenin soyunu sürdürecek olan erkek çocuğun engelli olması, ebeveynlerin engelli erkek çocuğun özel eğitim almasına yönelik tutumlarını ve merkeze devamlılığını etkileyebilir.

Merkeze devam etmediği belirlenen çocukların çoğunluğunun Edirne'ye bağlı ilçeler ve köyler ile yakın illere bağlı ilçeler ve köylerden geldiği tespit edilmiştir. Bu bölgelerden gelen aileler Edirne'deki merkezimize toplu taşım araçlarını kullanarak ve en az iki aktarma yaparak ulaşmaktadırlar. Edirne'deki otogarın da Şehir dışında olması ailelerin merkeze ulaşma konusunda tekrar araç kullanması zorunluluğunu doğurmaktadır. Engelli ocuğun, yaşına, gelişim seviyesine, fiziksel ve zihinsel engeline, psiko-sosyal durumuna bağlı olarak taşınma güçlüğü, ailenin ulaşımla ilgili sorunlar yaşamasına neden olmakta ve özel eğitim hizmetlerine ulaşabilirliğini etkilemektedir. Ayrıca mimari engeller, toplu taşım araçlarının engelli bireyler için uygun olmaması da ulaşılabilirliği engelleyen faktörler arasında yer almaktadır (Okur, 2001).

Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımlarının sağlanması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi ağdaş toplum anlayışının gereğidir. Bu bağlamda, fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde toplumsal yaşamın olanaklarından engellilerin de yararlanmalarının sağlanması gerekmektedir. Tam katılımın sağlanması için gerekli olan ilk ve en önemli koşul "ulaşılabilirlik" tir (Okur, 2001).

Araştırmaya dahil edilen engelli çocukların devamsızlık nedenlerinin incelendiği bu araştırmada, maddi problemlerin devamsızlık nedenlerinin başında geldiği saptanmıştır. Maddi problemleri, ulaşım güçlüğünün ve engelli çocuğun taşınma güçlüğünün izlediği belirlenmiştir.

Türkiye' de 2003-2004 ğretim yılında zorunlu eğitim çağında olup okula devam edemeyen yaklaşık 500-600 bin ğrenci olduğu tahmin edilmektedir. 2002 yılında 19 ilde yapılan bir araştırma sonuçlarına dayalı olarak; bu çocukların okula devamsızlık nedenleri, sosyal, ekonomik, kültürel, demografik, sağlık ve bürokratik nedenler başlıkları altında toplanmıştır. Ekonomik nedenler arasında; ekonomik zorluklar nedeniyle ailelerin çocuklarını çalıştırmaları, okul ulaşımının velilere ge-

tirdiği ekonomik yükün fazla olması, İlköğretimden sonra çocuğun meslek edinme şansının azaldığı düşüncesi ve eğitim giderlerinin yoksul ailelerin karşılayamayacağı kadar fazla olması nedenleri yer almaktadır (Gülcan, 2004). İlköğretim çağındaki normal gelişim gösteren çocukların okula devamsızlığında rol oynayan ekonomik nedenlerin engelli çocukların devamsızlık nedenleri ile benzer olduğu düşünülmektedir.

Merkez programlarından engelli çocuğun etkin olarak yararlanabilmesi için ailenin merkeze devam sıklığı önem taşımaktadır. Merkeze devam eden çocuklar er az bir velisinin refakatinde eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmaktadırlar. Devam sıklığı, şehir dışından ve kırsal bölgelerden merkeze gelen sosyal güvencesi olmayan ve alt ya da orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan aileler için maddi sorunlar oluşturmaktadır. Engelli çocuk aileleri engelli çocuğunun sağlık, tedavi ve bakım harcamalarından ötürü maddi güçlükler yaşamaktadırlar (Dale, 1997). Devle İstatistik Enstitüsü ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın işbirliği ile yapılan "Özürlüler Araştırması" sonucunda engellilere kurum ve kuruluşlardan beklentileri sorulduğunda %61.2'sinin parasal katkı istedikleri tespit edilmiştir (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2002).

Belirttiği nedenlerden dolayı merkez programlarına devamlılığının imkansız olduğunu ve yardımcı olunursa getirmek istediğini belirten 69 aile ile yapılan görüşmeler sonucunda; gereksinimleri doğrultusunda ailelere dernekler ve klüpler sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, yerel yönetimler ve özel şahıslar aracılığıyla maddi yardım sağlanmış ve engelli çocuklarının neden özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanması gerektiği, bu programlara devamlılığın önem konularında bilgiler verilmiştir. Ancak araştırma sonucunda maddi yardım yapıları ve bilgi verilen 69 ailenin %42.0'sinin merkez programlarına devam etmediği %58.0'inin tekrar devam ettiği belirlenmiştir. Maddi yardım ve bilgilendirme gibi destek hizmetlerinin sağlanmasına rağmen devamsızlık oranının beklenen düzeyden yüksek olması düşündürücüdür. Ayrıca bu ailelerin merkez programlarına devam ettikten kısa bir süre sonra yine devamsızlık yaptıkları gözlenmiştir. Bu ailelerle tekrar yapılan görüşmeler sonucunda; asıl devamsızlık nedeninin maddi problemlerden kaynaklanmadığı, maddi zorluklar giderilse bile engelli çocuğun fiziksel ve psiko-sosyal durumuna bağlı ulaşım güçlüğü'nün aile için daha önemli bir sorun oluşturduğu düşünülmüştür. Bunun nedenlerinin saptanması için ileri çalışmaları ihtiyaç vardır.

Pek çok ülkede yerel yönetimler yerel toplu taşıma hizmetleri üzerinde direkt denetleme hakkına sahiptir ve engellilere uygun toplu taşıma hizmetlerinin gelişmesinde etkili olabilmektedir (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999b). Trakya Bölgesi'ndeki yerel yönetimlerin ulaşılabilir altyapı ve taşıma hizmetlerinin gereklerin takip etmesi, bunların yasal düzenleme ve standartlara uygunluğunun sağlanması

konusunda merkezi yönetim tarafından kendine yüklenen görevleri yürütmesiyle engelli ocuk ailelerinin ulaşım ve çocuklarının taşınması konusunda yaşadıkları sıkıntuların azaltılabileceği kanaatindeyiz.

Özel eğitim sınıflarının ve okullarının sayısının artırılması, kaynaştırma eğitiminin ve ev destekli özel eğitim programlarının yaygınlaştırılması, engelli çocukların eğitim ve ğretim olanaklarına ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Toplumun farkındalığının artırılması için devlet yetkililerinin, üniversitelerin, gönüllü kuruluşların, iş ve endüstri liderlerinin ve temsilcilerinin, değişik disiplinlerden eğitimci ve uzmanların bir araya gelerek, radyo ve basın yayın organları, tv programları, video film gösterimleri, kurslar, oturumlar, seminerler gibi fırsatlarla engelliliğin önlenmesi, engelli bireyler, eğitim ve öğretimleri, yaşam zorlukları konularında programlar hazırlayarak yaygınlaştırmaları gerekmektedir.

İleriye dönük çalışmalarla ülke genelinde engelliler ile ilgili detaylı verilerin sağlanması ve gerekli düzenlemelerin yapılması açısından engelli çocukların eğitim hizmetlerine devamsızlıklarının nedenleri ve ulaşabilirliğindeki zorlukların incelenmesi önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Ahmetoğlu, E., Canarslan, H., Vatansever, Ü. ve Kutlu, K. (2005). 1995-2003 yılları arasında Trakya Üniversitesi Zihin ve Hareket Özürlü Çocuklar için Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne başvuruda bulunan olguların demografik özellikler açısından değerlendirilmesi. **Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, 22 nolu cildinde yayınlanmak üzere kabul edilmiştir.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (1999a). **Çağdaş Toplum, Yaşam ve Özürlüler**. 1.Özürlüler Şurası, Komisyon Raporları, Genel Kurul Görüşmeleri. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara: Takav Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (1999b). **Hareket Engelliler İçin Ulaşımın İyileştirilmesi Rehberi**. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (2000). **Özürlülere Hizmet Veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurum ve Kuruluşları İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları Sonuç Raporları**. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (2002). **Türkiye Özürlüler Araştırması**. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Coşkun, R. N. Türkiye'deki Özürlü Çocukların Eğitimi Sorunu. <http://www.ted.org.tr/modules.php?op=modload&name=Ted&file=coşkun>. ziyaret tarihi: 8.2.2005
- Dale, N. (1997). **Working With Families Of Children With Special Needs: Partnership and Practice**. London: Routledge.
- Ergin, Ü. (2003). Spastik Çocuklar Merkezi ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu. **Cerebral Palsy Symposium Kongre Kitabı**. İstanbul: Boyut Matbaacılık.
- Gülcan, M. G. Gezici Tarım İşçi Çocuklarının Eğitimi Projesi. <http://www.ted.org.tr/modules.php?op=modload&name=Ted&file=gulcan>. ziyaret tarihi: 22.12.2004.
- Okur, N. (2001). **Özürlülere yönelik örgütlenmenin incelenmesi**. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları/15.